

VIII. KRONIKA

PROFESOR JAN BASZKIEWICZ DOKTOREM *HONORIS CAUSA* UNIwersYTETU MARIi CURIE-SKŁODOWSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2008 r. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej nadał godność doktora *honoris causa* wybitnemu uczonemu, historykowi prawa i znawcy nauk o polityce profesorowi Uniwersytetu Warszawskiego Janowi Baszkiewiczowi. Senat UMCS podjął stosowną uchwałę po zasięgnięciu opinii Senatów Uniwersytetu Wrocławskiego i Uniwersytetu Gdańskiego. Recenzentami w przewodzie byli profesorowie Ryszard Herbut (UWr.), Andrzej Sylwestrzak (UGd) i Marek Żmigrodzki (UMCS).

Uroczystość odbyła się w piętnastolecie Wydziału Politologii UMCS, w historycznej sali im. Ignacego Daszyńskiego, w której dnia 7 listopada 1918 r. Daszyński proklamował powstanie Tymczasowego Rządu Ludowego RP. W uroczystości wzięli udział członkowie Senatu Uczelni, pracownicy Wydziału Politologii UMCS, członkowie Komitetu Nauk Politycznych Polskiej Akademii Nauk, przedstawiciele świata nauki i kultury.

Uroczystość otworzył JM Rektor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, prof. Wiesław A. Kamiński. Okolicznościowe przemówienie wygłosił Dziekan Wydziału Politologii UMCS prof. Stanisław Michałowski. Promotorem w przewodzie był i laudację wygłosił prof. Edward Olszewski (UMCS). Po laudacji Rektor w asyście Dziekana i promotora wręczył Profesorowi Janowi Baszkiewiczowi dyplom doktora honorowego. W pięknym wykładzie Jan Baszkiewicz dziękował za nadaną mu godność i mówił o roli nauk o polityce w naukach humanistycznych i społecznych.

Uroczystość poświęcona wyróżnienia wybitnego uczonego połączona została z sesją naukową upamiętniającą jubileusz Wydziału: „Metodologia badań politologicznych w Polsce”.

EDWARD OLSZEWSKI (Lublin)

PROFESOR JAN BASZKIEWICZ DOKTOREM *HONORIS CAUSA* UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO

Dnia 7 maja 2008 r. Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego podjął uchwałę następującej treści:

„Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego po zapoznaniu się z uchwałą Rady Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych i po wysłuchaniu recenzji przygotowanych przez prof. dra hab. Marka Maciejewskiego z Uniwersytetu Wrocławskiego i prof. dra hab. Henryka Olszewskiego z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, popartych uchwałami Senatów wymienionych Uczelni, postanowił nadać godność doktora *honoris causa* Uniwersytetu Jagiellońskiego Panu Profesorowi Ja-

nowi Baszkiewiczowi za: wybitne zasługi w rozwoju dyscyplin doktrynalnych i historyczno-prawnych, a zwłaszcza: – za wybitne dokonania w zakresie badań nad historią Francji, za fundamentalne dzieła dotyczące średniowiecznej teorii państwa i myśli politycznej; wypromowanie kilku pokoleń badaczy dziejów państwa, historii państwa, historii doktryn polityczno-prawnych; zasługi na rzecz integracji środowiska akademickiego w Polsce i wieloletnią współpracę ze społecznością Uniwersytetu Jagiellońskiego; popularyzację wiedzy historycznej, politologicznej i prawniczej”.

Wręczenie prof. Janowi Baszkiewiczowi dyplomu doktora *honoris causa* odbyło się 25 czerwca 2008 r. Wielką aulę w Collegium Novum wypełnili członkowie Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego, profesorowie UJ, przedstawiciele środowisk akademickich w kraju, rzesze młodzieży studenckiej, reprezentanci świata kultury. Uroczystość otworzył JM Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. Karol Musioł, po czym laudację wygłosił prof. Jacek M. Majchrowski, a Dziekan Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ prof. Wiesław Kozub-Ciembroniewicz odczytał łaciński tekst dyplomu. Po wręczeniu dyplomu Profesorowi Janowi Baszkiewiczowi przez Rektora, któremu towarzyszyli laudator i promotor i po odśpiewaniu przez chór Uniwersytetu hymnu państwowego, przemówił doktor *honoris causa* Jan Baszkiewicz. Jego piękny wykład, osnuty wokół relacji między rozumem a siłą (*Plus ratio quam vis* – to słowa wybite na medalu Uniwersytetu Jagiellońskiego), został przyjęty długotrwałą owacją.

Uroczystość zakończyły lampka wina w kularach auli oraz bankiet w siedzibie Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ w podkrakowskich Przegorzalach.

HENRYK OLSZEWSKI (Poznań)

KONFERENCJA NAUKOWA: „TRYBUNAŁ KORONNY W KULTURZE PRAWNEJ RZECZYPOSPOLITEJ SZLACHECKIEJ”

16 maja 2008 r. w dawnej siedzibie Trybunału Koronnego w Lublinie odbyła się konferencja naukowa poświęcona organizacji i zasadom funkcjonowania tego szlacheckiego sądu najwyższego. Prelegenci przedstawili też znaczenie trybunału dla rozwoju miasta Lublina. Otwarcia sesji naukowej dokonał dziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II, ks. prof. Antoni Dębiński. W imieniu władz miasta głos zabrał prezydent Lublina dr Adam Wasilewski, który wyraził radość z inicjatywy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Organizatorami konferencji były Katedra Prawa Konstytucyjnego Wydziału Zamiejscowego Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL w Tomaszowie Lubelskim, z dr. Waldemarem Bednarukiem jako kierownikiem całego przedsięwzięcia, oraz Katedra Historii Państwa i Prawa KUL, z dr Marzeną Lipską jako współorganizatorem.

W konferencji uczestniczyli przedstawiciele kilku ośrodków akademickich. Autorami referatów byli: prof. Wacław Uruszcak (UJ): *Zasady ustrojowe Rzeczypospolitej a Trybunał Koronny*; prof. Wojciech Witkowski (UMCS): *Trybunał Koronny kulturowym centrum życia prawnego dawnej Polski*; prof. Grzegorz Górski (KUL): *Trybunał Koronny na tle sądów ówczesnej Europy*; dr Iwona Wierzchowicka (USzcz.): *Trybunał Koronny w pryzmacie komunikacji społecznej*; mgr Agnieszka Myśliwiec (Arch. Państw. w Lublinie): *Organizacja i działalność kancelarii Trybunału Koronnego*; dr Waldemar Bednaruk (KUL): *Pozycja prezydenta w strukturze Trybunału Koronnego*; dr Marzena Lipska (KUL): *Wpływ Trybunału Koronnego*

na rozwój Lublina; dr Marzena Dyjakowska (KUL): *Naruszenie bezpieczeństwa obrad Trybunału Koronnego jako crimen laese maiestatis*; dr Wojciech Sławiński (KUL): *Trybunał Koronny w świetle Statutów i Metryk Przywilejów Koronnych (1594) Stanisława Sarnickiego*; dr Arkadiusz Stasiak (KUL): *Czy Trybunał Koronny był potrzebny Lublinowi?*

Aktualnie trwają prace nad przygotowaniem do druku publikacji pokonferencyjnej pod redakcją Waldemara Bednaruka i Marzeny Lipskiej.

Konferencja ta była jednym z elementów uroczystości rocznicowych upamiętniających powstanie szlacheckiego sądu najwyższego. Katolicki Uniwersytet Lubelski we współpracy z władzami miasta Lublina przygotował też wiele innych przedsięwzięć, które miały na celu uświetnienie przypadającej w tym roku rocznicy. M.in. opublikowaliśmy informator poświęcony organizacji i funkcjonowaniu Trybunału Koronnego w Lublinie, wystawiliśmy sztukę *Agnieszka przed trybunałem* autorstwa Waldemara Bednaruka, odegraną 17 maja w auli Kard. Stefana Wyszyńskiego KUL przez studentów Wydziału Praw KUL dla licznie zgromadzonej publiczności; przygotowujemy do publikacji prace poświęcone Trybunałowi.

WALDEMAR BEDNARUK (Lublin)

**MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA:
„U ŹRÓDEŁ TOTALITARYZMÓW XX WIEKU.
W 90. ROCZNICĘ REWOLUCJI BOLSZEWICKIEJ”**

Dziewięćdziesiąta rocznica rewolucji bolszewickiej w Rosji 1917 r. była okazją do zorganizowania w Krakowie w dniach 6-8 listopada 2007 r. przez Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Hannah Arendt Institute w Uniwersytecie Technicznym w Dreźnie, międzynarodowej konferencji naukowej poświęconej rozważaniom nad fenomenem rządów totalitarnych w Europie XX w., ich specyfice i miejscu w historii powszechnej.

Program konferencji obejmował cztery sesje tematyczne wraz z dyskusją panelową. Pierwsza, którą otworzył i prowadził prof. Henryk Olszewski, zatytułowana *Przedrewolucyjna Rosja i bolszewizm*, była poświęcona genezie rządów totalitarnych w Rosji. Zabierający głos w tej sesji poszukiwali odpowiedzi na istotne pytania: czy Rosja sprzed 1917 r. miała swój potencjał totalitarny czy nie, czy przewrót rewolucyjny 1917 r. spowodowany był szczególnie uwarunkowaniami i okolicznościami wytworzonymi w skutek zaangażowania Rosji w I wojnę światową, wreszcie czy rewolucja bolszewicka była ukoronowaniem procesu rewolucyjnego i kryzysu państwa rosyjskiego, który trwał od końca XIX w. Wśród prelegentów znaleźli się prof. Jan Baszkiewicz, który przedstawił nowatorskie studium porównawcze: *Rewolucje rosyjskie a rewolucja francuska – możliwości historycznej komparatystyki*; prof. Andrzej Walicki, wyjaśniający na czym polegał totalitarny projekt rewolucji (*Projekt totalitarny i rewolucja rosyjska*); dr hab. Marek Kornat, który postawił zasadnicze pytanie: *Czy Lenin był przywódcą totalitarnym?* Obraz przedrewolucyjnej Rosji został istotnie wzbogacony dzięki wystąpieniom gości z Moskwy i Woroneża, którzy mówili o: *Problemach totalitaryzmu w poglądach rosyjskich filozofów społecznych XIX-XX wieku* (prof. Julij Leonidowicz Zolotowski); nowych aspektach totalitaryzmu: *Jednodorzawije: nowyje liki totalitarizma* (prof. Valerij Nikołajewicz Rastorgujew) oraz wskazywali na podobieństwa i różnice pomiędzy systemem totalitarnym i autorytarnym (prof. Bronisław Tabacznikow, *Totalitaryzm i autorytaryzm. Podobieństwa i różnice*). Stanowisko rosyjskiej inteligencji i Kościoła prawosławnego wobec rewolucji można było poznać na podstawie studium *Inteligencja w Rosji wobec rewolucji bolsze-*

wickiej, zaprezentowanego przez prof. Annę Rażny oraz referatu prof. Hanny Kowalskiej-Stus, *Kościół prawosławny wobec rewolucji bolszewickiej*.

W drugiej sesji, zatytułowanej *Bolszewizm – faszyzm włoski – narodowy socjalizm w perspektywie porównawczej*, prelegenci starali się odpowiedzieć na pytanie o zastosowanie pojęcia „totalitaryzmu” – tak jak zdefiniowane ono zostało w jego wersji klasycznej (Arendt, Friedrich, Brzeziński, etc.) w stosunku do bolszewizmu, włoskiego faszyzmu i narodowego socjalizmu. Już w pierwszym z referatów, wygłoszonym przez prof. Henryka Olszewskiego, otrzymaliśmy doskonale wyjaśnienie „koncepcji wroga” i tego, jaką pełniła rolę w systemach totalitarnych (*O ideologii wroga w kształtowaniu się systemów totalitarnych*), zaś prof. Maria Zmierzczak wskazała na pewne problemy natury metodologicznej definiowania totalitarnego przywództwa (*Totalitarni wodzowie – problemy metodologiczne*). Prof. Jerzy W. Borejsza zwrócił uwagę na *Historiografię a pułapki antyfaszyzmu i antykomunizmu*, a prof. Daniel Grinberg na *Zagrożenie totalitarne w demokracji i w anarchii*. Interesujące spostrzeżenia zaprezentowali prelegenci z zagranicznych ośrodków badawczych, zajmujący się problematyką systemów totalitarnych od wielu lat. Głos zabrali: prof. Moshe Zimmermann (Izrael), *What is the Antonym of 'Totalitarianism'? On the Comparability of Totalitarian Systems*, prof. Manfred Weißbecker, *Parteienaversionen und Antiparlamentarismus in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts – Wurzeln und Wirkungen*, prof. Dan Michman (Bar-Ilan University, Ramat-Gan/Yad Vashem (Jerozolima)), *Hannah Arendt, Totalitarianism and the Judenraete 45 Years Later: Her View Revisited in the Light of Present-Day Historiography*, prof. Gustavo Corni (Trento), *The World War as a Factor for the Formation of Right-winged Extremist Parties and Movements. A Comparison of German and Italian Developments*, prof. Hans Mommsen (Bonn), *Entstehung und Durchsetzung der nationalsozialistischen Diktatur* oraz współgospodarz konferencji, prof. Gerhard Besier (Hannah Arendt Institute), *The USSR in the Perspective of Different Concepts of Totalitarianism*, wraz z towarzyszącym mu z Niemiec prof. Uwe Backesem (Hannah Arendt Institute), *Philosophical Origins of Left-winged Totalitarianism*. Obrady tej części konferencji zamykał referat prof. Wiesława Kozub-Ciembroniewicza na temat: *Bolszewizm – faszyzm – narodowy socjalizm w polskiej historiografii*, w którym przypomniał on wkład polskich naukowców (m.in. K. Grzybowski, F. Ryszki, K. Joncy) w badania nad istotą i funkcjonowaniem systemów totalitarnych.

Trzecia sesja, *Interpretacje istoty bolszewizmu i faszyzmów*, była prezentacją, często porównawczą, różnych ujęć systemów totalitarnych w praktyce i myśli politycznej XX w.

Oryginalnością wyróżniał się referat prof. Joanny Nowicki (Universite Marne-la-Vallee, Paryż), *Umysł zniewolony przez język*. Na uwagę zasługuje także wypowiedź prof. Chantal Delsol (Université Marne-la-Vallee, Paryż), *Les deux perversions anthithétiques. La comparaison des deux sources philosophiques des deux totalitarismes*. W nurt komparatystyczny wpisuje się analiza prof. Marka Bankowicza, *Autorytaryzm i totalitaryzm: analiza porównawcza*, jak również prof. Czesława Porębskiego, *Bolszewizm, narodowy socjalizm, nihilizm*. Ciekawa była także wypowiedź dr Ewy Bojenko-Izdebskiej, dotycząca aktualnych sporów wśród niemieckich intelektualistów (*Dwa totalitaryzmy w Niemczech – aktualne spory*). Wiele interesujących analiz odnosiło się do interpretacji totalitaryzmów, dokonanych przez wybitnych przedstawicieli myśli politycznej. Dzięki nim można było poznać stanowisko papieża Piusa XI (dr Ewa Pozerska, dr Tomasz Szeffler, *Papież Pius XI wobec państw totalitarnych*), Martina Heideggera (dr Marcin Rebes, *Martin Heidegger a narodowy socjalizm*), Adama Müllera (dr Anna Citkowska-Kimla, *Adam Müller – u źródeł doktrynalnych faszyzmu*), Hermanna Rauschninga (dr Piotr Kimla, *Realizm polityczny Hermanna Rauschninga a idee nazizmu*), Antonia Gramsciego (dr Joanna Sondel, *Antonio Gramsci wobec włoskiego faszyzmu*), Ignacego Daszyńskiego i Mieczysława Niedziałkowskiego (prof. Michał Śliwa, *Ignacy Daszyński, Mieczysław Niedziałkowski wobec rewolucji bolszewickiej*) oraz poglądy przedstawicieli Obozu Narodowego (prof. Bogumił Grott, *Problem totalizmu w Obozie Narodowym – fakty i mity*), pol-

skich narodowych socjalistów (dr Olgierd Grott, *Nazizm w analizach polskich narodowych socjalistów*) oraz włoskich liberałów (dr Małgorzata Kiwior-Filo, *Włoski liberalizm a faszyzm*). Do oryginalnych w swym ujęciu zaliczyć należy referat Profesora Jana Tkaczyńskiego pt. *Lebensraum, czyli geopolityczne rozdroża narodowego socjalizmu* oraz dr Joanny Stöcker pt. *Holokaust z perspektywy kobiet*. Wielokrotnie przywoływana była interpretacja totalitaryzmu przedstawiona przez Hannah Arendt. Stała się ona inspiracją dla prof. Witolda Stankowskiego, czemu dał wyraz w swej wypowiedzi: *Odpowiedzialność i władza sądzienia według Hannah Arendt*, oraz dla dr Katarzyny Stokłosy (*Hannah Arendt's Interpretation of the USSR after the Second World War*), zaś mgr Maja Brand poświęciła swój referat zagadnieniu: *Rewolucja Bolszewicka w analizach teoretycznych Hannah Arendt*.

Czwartą sesję konferencji stanowił panel dyskusyjny prowadzony przez prof. Bogdana Szlachtę. Jego uczestnicy zastanawiali się *Czy faszyzm i bolszewizm były zjawiskami 'historycznej epoki' – refleksje w nawiązaniu do 'Historikerstreit'?* Obok dyskusji nad przyczynami powstawania totalitaryzmów, ich specyfiką, odmiennością i funkcjonowaniem w XX w. ważnym akcentem była prezentacja mgr Elżbiety Mach, która pokazała, jak trudno jest uczyć o totalitaryzmach. Zwieńczeniem trzydniowych obrad była moderowana przez dyrektora Instytutu Hannah Arendt, prof. Uwe Backesa prezentacja sztuki w dobie totalitaryzmu oraz dyskusja o wpływie kultury na demokryzację społeczeństw.

Konferencja była cennym głosem w dyskusji nad totalitaryzmami XX w., które zostały ukazane nie tylko w kontekście historycznym, ale także politologicznym, społecznym oraz filozoficznym. Szerokie spektrum omawianych zagadnień, rzetelność prezentowanych badań, dystans i obiektywizm prelegentów niewątpliwie pogłębiły wiedzę na temat przyczyn i mechanizmów działania totalitarnej władzy minionej epoki. Rewolucja bolszewicka zmieniała oblicze XX w., konferencja zorganizowana w jej 90 rocznicę, ukazująca bolszewizm – faszyzm – narodowy socjalizm w perspektywie zmian dokonanych w latach dziewięćdziesiątych XX w., przyczyniła się nie tylko do zaprezentowania stanu najnowszych badań naukowych w tej dziedzinie, ale także do ogólnej refleksji nad współczesnością, potrzebą historycznej pamięci i rzetelnej edukacji.

MAŁGORZATA KIWIOR-FILO (Kraków)

430. ROCZNICA UTWORZENIA TRYBUNAŁU KORONNEGO

Przed 430 laty na mocy konstytucji sejmku warszawskiego został utworzony Trybunał Koronny, jako najwyższy sąd dla szlachty polskiej. Rocznica ta stała się okazją do uroczystej sesji Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej, jaka miała miejsce w Lublinie w dniach 8 i 9 maja 2008 r. w zabytkowym budynku siedziby Trybunału Koronnego. Wieńczyła ona cykl wykładów prowadzonych w Trybunale Konstytucyjnym pod wspólnym hasłem „Tradycje prawno-ustrojowe Rzeczypospolitej Obojga Narodów”. W uroczystości wzięli udział sędziowie Trybunału Konstytucyjnego R.P. oraz Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej, a także przedstawiciele władz województwa lubelskiego i miasta Lublina. Na sesji tej okolicznościowo wykład pt. „Zasady ustrojowe I Rzeczypospolitej a Trybunał Koronny” wygłosił prof. dr hab. Wacław Uruszczak. Odbył się też panel dyskusyjny z udziałem profesorów: Anny Grześkowiak-Krwawicz (Warszawa), Jurate Kiaupiene (Wilno), Andrzeja Sulima-Kamińskiego (Georgetown, USA), Stasysa Staciokasa (Wilno), Wacława Uruszczaka (Kraków). Sesji przewodniczył prezes Trybunału Konstytucyjnego Jerzy Stepien.

WACŁAW URUSZCZAK

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA: „ŻYCIE PO ŚMIERCI. PRAWNE PROBLEMY DUALIZMU: OSOBA LUDZKA – PODMIOT PRAWA”

W dniach 3-4 kwietnia 2008 r. odbyła się w Poznaniu konferencja naukowa pt. „Życie po śmierci. Prawne problemy dualizmu: osoba ludzka – podmiot prawa” zorganizowana przez Katedrę Prawa Rzymskiego i Historii Prawa Sądowego. Po otwarciu konferencji przez dziekana Wydziału Prawa i Administracji prof. dr. hab. Andrzeja J. Szwarca referat wygłosił dr Herbert Schempf, wiceprezydent Międzynarodowego Stowarzyszenia Etnografii Prawnej (Internationale Gesellschaft für Rechtliche Volkskunde), ukazując pośmiertną kontynuację osobowości jako fenomen etnologiczno-prawny. Zwrócił uwagę m.in. na trudny do zaakceptowania we wszystkich niemal kulturach definitywny charakter śmierci, co ma swoje konsekwencje w regułach prawa lub przekonaniach związanych z prawem. Przykładem tego mogą być występujące w wielu kulturach konwencjonalne wyobrażenia zgasłego, jednak nie zmarłego, lecz tylko śpiącego władcy, czy też przeciwstawne zasady bezpośredniego wstąpienia w prawa zmarłego (np. zgodnie z zasadą *le roi est mort, vive le roi*) i z pewnym opóźnieniem (np. znana niemieckiemu prawu instytucja *Dreifigster*). Znane są też normy prawne mające stwarzać pewność zakończenia życia, czego przykładem są niektóre kwalifikowane formy wykonywania kar śmierci traktowanych jako środek zabezpieczający przed powrotem osób straconych.

Dwa referaty dotyczyły prawa autorskiego, a mianowicie zagadnienia wstąpienia w prawa zmarłego twórcy według prawa niemieckiego (dr hab. Thomas Gergen, Saarbrücken) oraz praw osobistych po śmierci autora w świetle polskiego prawa autorskiego z 1926 r. (prof. dr Leonard Górnicki, Wrocław). Również dwa referaty poświęcone były problemom prawa medycznego. Dr hab. Adrian Schmidt-Recla (Lipsk) rozważał zagadnienia zakończenia i kontynuowania osobowości w kontekście eutanazji i ofiarowania organów, a także związanych z tym zagadnieniem paternalizmu i autonomii woli jednostki. Natomiast dr Joanna Haberko (Poznań) mówiła o podmiotowości i cywilnoprawnych aspektach „śmierci” embrionu w fazie przedimplantacyjnej.

W kolejnych referatach próbowano dostrzegać formy kontynuowania osobowości lub zaprzeczać utrwalonym w tym zakresie poglądom. Prof. dr *dr h.c.* Andres Wacke (Kolonja) rozważał w swym wystąpieniu – ukazując różne rozwiązania od prawa rzymskiego po prawo współczesne – zagadnienie sukcesji spadkowej, która może być traktowana jako kontynuacja osobowości, podkreślając m.in. rozdzielenie sukcesji w prawie prywatnym i publicznym. Prof. dr Detlef Liebs (Freiburg im Breisgau) mówił o kontynuacji osobowości zmarłych Rzymian w osobach ich wyzwolenców, natomiast dr Petr Dostalík (Ołomuniec) o przechodzeniu obowiązków religijnych (*sacra familiaria*) na inną osobę niż dziedzic. Zmarłemu nie tylko należał się szacunek; istniała też obawa, że mógł on powrócić i wyrządzić szkodę rodzinie czy nawet większej grupie. Powstały zatem reguły, które określały sposób przejścia obowiązku na inne osoby nawet wtedy, gdy spadek nie został objęty przez dziedzica. Prof. dr András Földi (Budapeszt) zaprezentował wybrane problemy śmierci niewolników w starożytnym Rzymie, wspólne cechy i różnice w stosunku do śmierci wolnego człowieka a dr Jacek Wiewiorowski (Poznań) wybrane modyfikacje zasad *ius postlimini* w konstytucjach cesarskich okresu poklasycznego wobec żołnierzy.

Z kolei ks. prof. dr Franciszek Longchamps de Bérier (Kraków) wygłosił wykład poświęcony szacunkowi dla woli zmarłego na przykładzie rzymskich fideikomisów, a dr Ewaryst Kowalczyk (Poznań) rozporządzeniom testamentowym i darowiznom na rzecz apostołów, proroków i męczenników w praktyce chrześcijańskiej i prawie rzymskim poklasycznym. Natomiast prof. dr Wojciech Dajczak (Poznań) ukazał ewolucję zakresu deliktowej ochrony szacunku dla ludzkich zwłok od antycznego prawa rzymskiego, poprzez *ius commune* po dzisiejsze rozwiązania i wątpliwości w prawie polskim i niemieckim.

Punktem wyjścia do rozważenia zagadnień podmiotowości prawnej oraz problemów różnicowania pojęć: zwierzę, osoba, człowiek była dla prof. dr. Wolfganga Schilda (Bielefeld) scena zabójstwa Fafnera przez tytułowego bohatera opery R. Wagnera *Zygfryd*. Skutki prawne wyjęcia spod prawa wraz z rozróżnieniem różnych podobnych instytucji prawnych nakazujących traktowanie osoby jako nieistniejące z punktu widzenia prawa (w tym m.in. osób złożonych w ofierze bogom będących jednocześnie świętymi i przekłętymi) przedstawili w swym referacie dr Michal Šejvl i dr Vilém Knoll (Pilzno).

Kolejny blok stanowiła problematyka uznania za zmarłego. Referat prof. dr. Markusa Steppana (Graz) poświęcony był ewolucji instytucji zaginięcia osoby w świetle prawa austriackiego. Natomiast uznanie za zmarłego w prawie obowiązującym na Węgrzech w drugiej połowie XIX w. oraz w I Republice Czechosłowackiej przedstawiła dr Adriana Švecova (Trnava), a projekty zmian instytucji uznania za zmarłego w prawie niemieckim w okresie I wojny światowej mgr Maciej Kowalczyk (Poznań). Natomiast referat dr Aleksandry Włosińskiej (Poznań) poświęcony był skutkom prawnym postanowień o uznaniu za zmarłego i stwierdzeniu zgonu na gruncie prawa polskiego.

Referat zamykający konferencję wygłosił niżej podpisany, a był on prowadzony *in situ* według *mos italicus docendi*. Przedstawiono w nim archeologiczno-prawne i ikonograficzno-prawne aspekty pośmiertnej osobowości na przykładzie dostojników świeckich i duchownych pochowanych w poznańskiej katedrze.

Konferencja została zorganizowana dzięki wsparciu udzielonemu przez Wydział Prawa i Administracji UAM, PKO Bank Polski, Spółdzielnię Pracy „Uniwersum”, kancelarię Radców Prawnych „Arkada”, Poznańską Izbę Notarialną oraz Wydawnictwo C.H. Beck. Referaty wygłoszone w czasie konferencji zostaną opublikowane w odrębnym wydawnictwie.

ANDRZEJ GULCZYŃSKI (Poznań)

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA: „PARLAMENTARYZM W MAŁYCH PAŃSTWACH. PARLAMENTARYZM A MONARCHIA”

W dniach 4-7 czerwca 2008 r. odbyła się w Bendern w Księstwie Liechtenstein doroczna konferencja historyków prawa, organizowana przez Międzynarodową Komisję Zgromadzeń Reprezentacyjnych i Instytucji Parlamentarnych (International Commission for the History of Representative and Parliamentary Institutions = ICHRPI) wespół z Instytutem Liechtenstein (Liechtenstein-Institut) oraz Instytutem Historii Prawa i Ustroju Uniwersytetu w Wiedniu (Institut für Rechts- und Verfassungsgeschichte der Universität Wien). Konferencje ICHRPI, ważnej organizacji zrzeszającej historyków prawa, w której pracach polscy badacze od początku brali aktywny udział (por. wyżej tekst Janusza Małłka), śledzone są w naszym środowisku z niezmiennie baczna uwaga.

Konferencja w Bendern, poświęcona parlamentaryzmowi w małych państwach oraz relacjom między parlamentem a monarchią, zgromadziła badaczy z wielu krajów: Austrii, Niemiec, Szwajcarii, Liechtensteinu, Anglii, Szkocji, Irlandii, Węgier, Czech, Polski, USA, Francji, Włoch, Holandii. Żywą dyskusję wywołały referaty uczonych z Liechtensteinu, którzy przedstawili mało znaną historię parlamentaryzmu swojego kraju (Peter Geiger, Rupert Quaderer, Wilfried Marker, Elizabeth Berger). Z zainteresowaniem spotkały się referaty obejmujące przeszłość krajów romańskich od średniowiecza po próg czasów najnowszych (Simonetta Bernardi, Antonio Rui, Maria S. Corciulo, Cristiana Senigaglia). Ciekawie wypadły prezen-

tacje historii zgromadzeń w Irlandii (Coleman Dennehy), na Węgrzech (Istvan Szabo, Magdolna Szigeti), w Czechach (Lubos Velek), w Holandii (Christian Korbeld, Jouke Turpijn), na Cyprze (Jonathan Warner), w Andorze, Monaco i San Marino (Zoltan T. Pallinger). Żywa dyskusja miała miejsce po wystąpieniach o problematyce teoretycznej, zawartej w referatach Lothara Hoebelta z Wiednia, który prezentował wielopiętrowy system parlamentarny Austrii, oraz niżej podpisanego, który przedstawił rządy sejmikowe w Rzeczypospolitej Obojga Narodów jako złożony problem suwerenności w państwie wielkim, ale upadającym.

Wątki historycznoprawne w obradach przeplatały się w czasie konferencji z niezwykle interesującymi ilustracjami, obrazującymi funkcjonowanie parlamentaryzmu współczesnego, albowiem uczestnicy obrad mieli możliwość wymiany poglądów w spotkaniach z politykami w siedzibie parlamentu Księstwa Liechtenstein w Vaduz, landtagu kantonalnego w St. Gallen (Szwajcaria) oraz parlamentu krajowego w Bregencji i okręgowego w Feldkirch (Austria). Uczestnicy konferencji gorąco przyjęli propozycję drukowania materiałów obrad w tomie LXI CPH. Kolejna konferencja odbędzie się we wrześniu 2009 r. w Algierze.

HENRYK OLSZEWSKI (Poznań)

61. SESJA SOCIÉTÉ INTERNATIONALE FERNAND DE VISSCHER POUR L'HISTOIRE DES DROITS DE L'ANTIQUITÉ

W dniach 24-29 września 2007 r. odbyła się w sycylijskiej Katanii sześćdziesiąta pierwsza sesja Société Internationale Fernand de Visscher pour l'Histoire des Droits de l'Antiquité (SIHDA). Temat konferencji dotyczył, inaczej niż w roku poprzednim, prawa publicznego, i brzmiał: „Loi et droit dans le gouvernement des sociétés antiques. Administration, vie privée, justice”; zgodnie z wieloletnią tradycją akceptowano jednak także wystąpienia niezwiązane bezpośrednio z przedmiotem zjazdu.

Konferencja w Katanii zgromadziła rekordową liczbę uczestników – ponad trzystu, i występów – około stu. Spowodowało to konieczność prowadzenia obrad w pięciu równoległych sesjach, co poważnie utrudniało śledzenie ich przebiegu.

Większość referatów dotyczyła (jak zwykle zresztą) prawa rzymskiego we wszystkich okresach jego rozwoju. Niektóre z nich miały charakter syntetyczny, jak otwierający konferencję referat L. Capogrossi Colognesi (Rzym), zatytułowany *La formazione del diritto nella esperienza romana*. Kilkoro uczestników zajęło się prawem Republiki: A. Pikulska (Łódź) analizowała problem występowania podatku od soli w republice rzymskiej (*Un impôt sur le sel dans la république romaine*), O. Robinson (Glasgow) zajęła się obszarami zainteresowania prawodawców późnej Republiki (*Law and Disorder*), A. Pokecz Kovacs (Pecs) omawiał karne aspekty kontraktu *locatio conductio operis faciendi*. Wykład A. Jurewicz (Olsztyn) dotyczył *Lex Coloniae Genetivae Iuliae* (*La legge Coloniae Genetivae Iuliae. Rassegna della materia*), B. Sirksa (Oxford) – *Lex Aquilia* (*How Penal Was the Lex Aquilia?*), a P. Święcickiej (Kraków) – odpowiedzialności urzędników rzymskich (*D. 9.2.29.7. L'interprétation du passus d'Ulpien à propos de l'action illégale et de l'action justifiée des magistrats dans la Rome antique*).

Prawo epoki pryncypatu poświęcone były między innymi wystąpienia: C.M. Kraft (Wiedeń), o roli wyzwoleńców w administracji za czasów dynastii julijsko-klaudyjskiej (*Les affranchis en employés de l'administration. Souplesse et la possibilité de promotion dans la société romaine sous la dynastie des Julio-Claudian*), T.A.J. Mc Ginna (Rzym) o ustawodawstwie czasów Augusta (*Augustan Legislation and the Challenge of Social Control*), P. Kubiaka (Łódź) o senatorach występujących w roli gladiatorów (*Les sénateurs comme gladiateurs*)

czy R. Straci (Katania), o handlu niewolnikami za panowania Antonina Piusa (*Compravendita di „merce” umana durante il principato di Antonino Pio*). Rzymskiej polityce w Galii poświęcony był natomiast referat S. Kerneis (Nanterre; *La Verité et le droit: justice oraculaire et politique impériale dans la Gaule des Ier-IVe siècle*).

O prawie poklasycznym mówili między innymi: L. Winkel (Rotterdam), którego referat dotyczył problemów egzekucji prawa (*Problèmes de l'exécution réelle dans le droit romain t*), C. Kreuzsaler (Wiedeń) analizująca ustawodawstwo i praktykę prawną w Egipcie późnego antyku (*Spätantike Schiedsgerichtsbarkeit. Kaiserliche Gesetzgebung und Rechtsalltag in Ägypten*), A. Diaz Bautista (Murcia, *L'appel dans les rescrits de Dioclétien*), Dillon (New Haven) omawiający cechy edyktów Konstantyna Wielkiego (*Formal Characteristics of Constantine the Great*) czy A. Świętoń (Olsztyn), rozważający problem istnienia elementów centralnie planowanej gospodarki w Rzymie epoki dominatu (*Some Elements of Centrally Planned Economy in the Late Antiquity: Evidence in the Theodosian Code*).

Zaledwie jeden referat, G. Pitsakisa (Komotini), dotyczył prawa bizantyjskiego, a ściślej – imperialnej ideologii bizantyjskiej (*L'idéologie impériale byzantine entre l'idéal monarchique et les réminiscences républicaines romaines*), sporo uwagi poświęcono natomiast recepcji prawa rzymskiego od średniowiecza po dzień dzisiejszy. Tu wskazać można wygłoszony na otwierającej konferencji sesji plenarnej wykład F. Sturm (Lozanna) *Jus et lex: age, héritage*, S. Wagnera (Karlsruhe) referat o *metus reverentialis* (*Metus reverentialis. Von der Rezeption zur Kodifikation*) czy wystąpienie B. Tahiroglu dotyczące problemu laicyzacji prawa w Rzymie, w Europie chrześcijańskiej i świecie muzułmańskim (*La laicisation du droit romain comme modèle des états modernes*). R.M. Rampelberg (Paris V) analizował instytucję *fiducii* we Francji w odniesieniu do prawa rzymskiego (*La nouvelle fiducie française, fille légitime ou naturelle de la fiducie romaine?*), a G. Naumowski (Skopje) – współczesną odpowiedzialność osób utrzymujących hotele na tle rzymskich źródeł (*Relations between Roman Law Sources and Contemporary Keeping of Property of Hotel Guests*).

Kilka referatów odnosiło się do innych niż rzymskie antycznych systemów prawnych. Ogólną analizę procesu tworzenia prawa na starożytnym Bliskim Wschodzie, w Grecji i Rzymie przedstawił M. Humbert (Paris II: *Le moment législatif dans les sociétés antiques*), zaś J. Hengstl (Marburg) omawiał praktykę prawną w świecie praw klinowych, w Grecji i w epoce hellenistycznej. Referat L. Fijałkowskiej (Łódź) dotyczył przekształceń zachodzących w prawie syryjskim drugiej połowy II tysiąclecia pod wpływem najazdu hetyckiego, P. Scheibelreiter (Wiedeń) mówił o instytucji ostracyzmu (*Der peri tou ostrakismou nomos in einem Scholion zu Aristophanes? Überlegungen zum Ostrakismos anhand der Schollen zu Aristophanes, Equites, 855b.*), M. Youni (Komotini) – o prawie pisanym w greckiej polis (*La protection de la loi écrite dans la polis grecque*), a L. Lopez Gastey (Oviedo) o założeniach filozoficznych teże (*Los principios filosoficos de la polis en la Grecia clasica*).

W czasie konferencji wręczono VII Premio Boulvert, prestiżową nagrodę za „pierwszą monografię” z dziedziny praw antycznych. W tym roku otrzymał ją Wolfgang Kaiser z Uniwersytetu w Marburgu za pracę *Die Epitome Iuliani. Beiträge zum römischen Recht im frühen Mittelalter und zum byzantinischen Rechtsunterricht*.

Na uroczystej sesji plenarnej zamykającej Kongres zgodnie ze zwyczajem ogłoszono termin i temat następnego, który odbędzie się w dniach 23-27 września 2008 r. w szwajcarskim Fryburgu, pod tytułem *Le contrats dans tous ses états*.

Obok części naukowej organizatorzy przewidzieli też liczne atrakcje, jak recital pianistyczny, zwiedzanie Katanii czy wycieczki do Syrakuz i Agrigentum. Referaty wygłoszone w czasie konferencji zostaną, zgodnie z wieloletnią tradycją, opublikowane w „*Révue internationale des Droits de l'Antiquité*”.

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA POŚWIĘCONA DZIEJOM DYNASTII HABSBUURGÓW W OSTATNICH LATACH FUNKCJONOWANIA MONARCHII AUSTRO-WĘGIERSKIEJ

W dniach 23-26 września 2007 r. odbyła się zorganizowana przez Katedrę Historii Państwa i Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego międzynarodowa konferencja, poświęcona problematyce ustrojowej i prawnej schyłku panowania Habsburgów w monarchii austrowęgierskiej. Organizatorem konferencji był prof. Kazimierz Baran. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele nauki polskiej i węgierskiej. Wygłoszono szereg interesujących referatów. Prof. Istvan Kajtar z Pecs przedstawił naukową sylwetkę Andora Csizmadii i jego koncepcję dualistycznej wizji monarchii habsburskiej; dr Grzegorz Kowalski mówił o konstytucyjnej zasadzie wolności w obszarze swobody emigracji w końcu XIX i na początku XX w. (referat był ilustrowany bogatą ikonografią związaną z emigrowaniem mieszkańców Galicji do Stanów Zjednoczonych Ameryki. Dr Ester Cs. Herger wygłosiła referat pt. *Freie Kirche im freien Staat*, zawierający problematykę wolności Kościoła w państwie w schyłkowym okresie monarchii. Prof. Andrzej Dziadzio zastanawiał się nad rolą Trybunału Państwa w liberalnym państwie prawa, jakim była monarchia austrowęgierska w schyłkowym okresie swego istnienia. Dr Krisztina Korsosné Delacasse zajęła się pojęciem sprawiedliwości, zaś dr Marian Małecki przedstawił koncepcję utworzenia monarchii polskiej w akcie z 5 listopada 1916 r. z perspektywy dwóch kandydatur do tronu polskiego: Karola von Habsburga z Żywca, jako pretendenta ze strony monarchii austrowęgierskiej, oraz Jana Henryka XV von Hochberga, jako kandydata Cesarstwa Niemieckiego. W drugim dniu obrad dr Zuzanna Peres przedstawiła zarys reformy prawa spadkowego na Węgrzech w drugiej połowie XIX w., a dr Władysław Pęksa mówił o instytucjach prawa węgierskiego, obowiązujących na Spiszu i Orawie w okresie międzywojennym. Dr Ester Kovacs nakreśliła praktykę sądownictwa w sprawach karnych w latach 1861-1878, zaś prof. Kazimierz Baran zaprezentował sylwetkę Józefa Piłsudskiego na tle przemian politycznych i społecznych dokonujących się w Austrii i w Niemczech w okresie I wojny światowej. Prof. Kazimierz Baran podsumował też wyniki obrad udanej konferencji.

MARIAN MAŁECKI (Kraków)

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA POŚWIĘCONA DZIEJOM ŻANDARMERII

Dnia 15 lutego 2008 r. odbyła się na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Budapeszcie międzynarodowa konferencja poświęcona dziejom żandarmerii w Europie. Konferencję zorganizowała Katedra Historii Prawa pod kierunkiem prof. M. Barny oraz dra hab. J. Paradiego. Ze strony polskiej referaty przedstawili: dr Paweł Cichoń, który mówił o dziejach żandarmerii w Polsce w okresie międzywojennym, dr Władysław Pęksa, który swój referat poświęcił żandarmerii Wolnego Miasta Krakowa, oraz dr Marian Małecki, który ukazał dzieje żandarmerii wojskowej w wojnie obronnej Polski w 1939 r. Ze strony węgierskiej referaty, poświęcone dziejom żandarmerii austrowęgierskiej wygłosili: dr Saba Csapo, dr hab. Jozsef Paradi, Laszko Fazakas, Laszko Banicz, Zsolt Kalman, Zsolt Czuba, prof. Jozsef Zachar, prof. Sandor Szakaly i archiwista Ferenc Zsoka.

Konferencję uświetniła wystawa strojów żandarmów CK monarchii, a jej owocem będzie osobny zeszyt naukowy. Organizatorzy konferencji przedstawili także ikonografię ukazującą związki żandarmerii polskiej i węgierskiej w okresie międzywojennym.

MARIAN MAŁECKI (Kraków)

VII OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA KATEDR I ZAKŁADÓW HISTORII DOKTRYN POLITYCZNYCH I PRAWNYCH

W dniach 30-31 maja 2008 r. w Juracie odbyła się konferencja: *Kultura i myśl polityczno-prawna*, organizowana przez Katedrę Historii Państwa i Prawa Polskiego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Wzięli w niej udział historycy doktryn z ośrodków akademickich z całego kraju oraz goście zagraniczni z Litwy, Gruzji i Rosji.

Otwarcia konferencji dokonał kierownik Katedry prof. Andrzej Sylwestrzak, powitał on przybyłych gości, odczytując list od Marszałka Sejmu RP Bronisława Komorowskiego, oraz dziękując sponsorom Konferencji: firmie „Atlas”, Bankowi PKO BP, Okręgowej Izbie Radców Prawnych, Okręgowej Radzie Adwokackiej i Wydawnictwu „Wolters Kluwer”. W imieniu gospodarzy przemawiali wicemarszałek Województwa Pomorskiego Mieczysław Struk, prorektor UG prof. Jerzy Bieliński oraz prodziekan Wydziału Prawa i Administracji UG dr Wiesław Kraluk.

Dwa referaty, prof. Egidijusa Aleksandraviciusa z Uniwersytetu w Kownie pt. *Prawo czy filologia: odrodzenie litewskie w interpretacji Czesława Miłosza*, oraz prof. Ryszarda Skarzyńskiego z Uniwersytetu w Białymstoku pt. *Ewolucja i prawo. O tym jak życie normuje się samo*, zakończyły wspólne obrady. Następnie obradowano w sekcjach, gdzie wygłoszono ponad 30 referatów odnoszących się do szeroko ujętej tematyki kultury i myśli polityczno-prawnej oraz prowadzono ożywione dyskusje.

Dnia 31 maja odbyło się oficjalne zamknięcie konferencji, którego dokonał prof. Andrzej Sylwestrzak. Podziękował on za wystąpienia oraz głosy w dyskusji. Prof. Marek Maciejewski z Uniwersytetu Wrocławskiego, któremu oddano prowadzenie zebrania zamykającego, podkreślił wielopłaszczyznowość zagadnień, dotyczących problematyki historii doktryn polityczno-prawnych w wygłaszanych referatach, jak i owocność oraz zaangażowanie w dyskusję. Zapowiedział, iż następna konferencja odbędzie się w Toruniu. Wskazując na udział gości zagranicznych, zaznaczył, iż był to właściwie zjazd międzynarodowy. Wyraził słowa podziękowania gospodarzom zjazdu: prof. Andrzejowi Sylwestrzakowi, prof. Dariuszowi Szpoperowi, dr Annie Machnikowskiej oraz drowi Przemysławowi Dąbrowskiemu. Konferencja upłynęła w miłej, koleżeńskiej i twórczej atmosferze. Jej pokłosiem będzie zapowiedziana publikacja wydawnictwa „Wolters Kluwer”.

Po oficjalnym zakończeniu Zjazdu odbyła się wycieczka na Hel, gdzie przy pięknej pogodzie, która przez cały czas towarzyszyła uczestnikom obrad, zwiedzano historyczne miejsca.

PRZEMYSŁAW KRZYWOSZYŃSKI (Poznań)

KONFERENCJA NAUKOWA *CULPA ET POENA* W UNIWERSYTECIE JAGIELLOŃSKIM

W dniach 11-13 marca 2008 r. w Uniwersytecie Jagiellońskim miała miejsce konferencja „Culpa et poena – z dziejów prawa karnego”, zorganizowana przez doktorantów wydziału Prawa i Administracji oraz Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa. Podczas sesji zaprezentowanych zostało 42 referatów przez uczestników z kilkunastu ośrodków uniwersyteckich: Białegostoku, Bratysławy, Bydgoszczy, Gdańska, Heidelbergu, Katowic, Kijowa, Krakowa, Lublina, Rzeszowa, Szczecina, Torunia, Trnavy, Warszawy oraz Wrocławia. Referaty poświęcone były szeroko pojętym dziejom prawa karnego, poczynawszy od prawa starogipskiego, a skończywszy na rozważaniach nad dniem wczorajszym polskiej i nie tylko polskiej karnistyki. Była to kolejna sesja organizowana w Krakowie, skupiająca młodych badaczy dziejów prawa. Zgodnie z zamy-

słem organizatorów wzięli w niej udział oprócz historyków prawa również badacze zajmujący się dziejami społeczeństwa i kultury. Pozwoliło to spojrzeć na problem winy i kary wielopłaszczyznowo. Organizatorzy sesji przygotowują publikacje pokonferencyjną.

MACIEJ MIKUŁA (Kraków)

PROFESOR STANISŁAW PŁAZA W PAMIĘCI ŚRODOWISKA

W dniu 12 czerwca 2008 r. w murach Uniwersytetu Jagiellońskiego miało miejsce uroczyste wręczenie przedstawicielom Rodziny śp. Profesora Stanisława Płazy drugiego tomu *Krakowskich studiów z historii państwa i prawa*, dedykowanych zmarłemu Profesorowi. W uroczystości wzięli udział siostra oraz córka Profesora, dziekan i profesorowie Wydziału Prawa i Administracji oraz pracownicy katedr historyczno-prawnych UJ. Uroczystość zagał prof. Waław Uruszczak. W swoim wystąpieniu podkreślił doniosłe znaczenie badań Stanisława Płazy dla rozwoju nauki prawa polskiego, zaakcentował również oddanie Profesora swoim współpracownikom i bliskim. Zarówno w jego wystąpieniu, jak również mowie prof. Stanisława Grodzkiego mocno podkreślona została prawda o ciągłej obecności Profesora Stanisława Płazy w naszej pamięci, godnej pielęgnowania przez wzgląd na szlachetną osobę Zmarłego.

MACIEJ MIKUŁA (Kraków)

NOWA INICJATYWA WYDAWNICZA NA WYDZIALE PRAWA, ADMINISTRACJI I EKONOMII UNIwersYTETU WROCLAWSKIEGO

Działające od prawie 30 lat przy Katedrze Doktryn Politycznych i Prawnych Koło Naukowe Doktryn Politycznych i Prawnych powołało do życia nowy zeszyt naukowy *Studia Erasmiانا Wratislaviensia – Wrocławskie Studia Erazmiańskie*. Jest to czasopismo naukowe studentów, doktorantów i pracowników naukowych skupionych wokół Koła Naukowego Doktryn Politycznych i Prawnych działającego przy Katedrze Doktryn Politycznych i Prawnych oraz Koła Ogólnej Teorii Ekonomii im. Ludwiga von Misesa istniejących na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Ambicją redaktorów jest stworzenie, w niedalekiej przyszłości, pisma naukowego dla całej społeczności akademickiej wrocławskiej *Alma Mater*. Redaktorami pierwszego zeszytu, który ukazał się maju 2007 r., byli: Mirosław Sadowski, Mateusz Machaj, Ernest Bojek i Piotr Szymaniec.

Tytuł odwołuje się do postaci wybitnego myśliciela doby Renesansu – Erazma z Rotterdamu, niderlandzkiego filozofa, humanisty, myśliciela, reformatora religijnego, filologa i pedagoga. Ten uczoney cieszył się w całej Europie wielką i uzasadnioną sławą, a jego rozsądek i poszanowanie dla prawdy w przedstawianych poglądach naukowych mogą stanowić wzór również dla dzisiejszych uczonych.

Dodatkowo za wyborem Erazma przemawiały jego bogate związki z Polską, wywołane entuzjastyczną oceną charakteru narodowego Polaków, którzy w ocenie tego myśliciela byli skłonni do pokory, rozważli i pokojowego rozwiązywania sporów światopoglądowych. Poglądy Erazma, który nawiązał też wiele osobistych i korespondencyjnych kontaktów z Polakami, wywarły znaczny wpływ na kulturę Odrodzenia w Polsce.

Treść pierwszego zeszytu stanowią 21 artykuły i 2 sprawozdania, a jego myślą przewodnią było odwołanie się do pytania: co determinuje prawo i politykę? Część I to rozważania prawników koncentrujące się wokół aksjologicznych fundamentów państwa (Miroslaw Sadowski), polityczno-prawnych poglądów Fichtego i Condorceta (Piotr Szymaniec), idei prawa natury w XVII w. (Radosław Wojtyszyn), wpływu utylitaryzmu na prawo (Sebastian Ziembicki). W dalszych rozprawach, dotyczących już XX i XXI w., autorzy analizowali plany niemieckiej opozycji antyhitlerowskiej (Tomasz Scheffler), koncepcje polskiej polityki zagranicznej po 1989 r. (Łukasz Machaj), kwestię litewską w myśli polskiej przed 1918 r. (Barbara Pawełko), problematykę grup nacisku i lobbingu (Jacek Srokosz), włoskie koncepcje podziału terytorialnego państwa (Ernest Bojek), polską politykę wobec uchodźców (Katarzyna Kulecka). Następne teksty przynoszą dociekania nad wpływem technologii informatycznych na współczesne państwo (E. Bojek i Adam Haręża), oddziaływaniem prawa Unii Europejskiej na prawo państw członkowskich (Zuzanna Karaś), wpływem związków wyznaniowych na państwo (Łukasz Cieślak) i wreszcie oddziaływaniem mediów na politykę (Magdalena Karcz).

Część II przynosi rozważania ekonomiczne koncentrujące się wokół poglądów wybitnego ekonomisty Milтона Friedmana (Mateusz Machaj), problematyki gospodarki socjalistycznej w ocenie Ludwiga von Misesa (Alicja Kuropatwa), kapitału i procesu produkcyjnego w ujęciu Carla Mengera i Eugena von Boehm-Bawerka (Ryszard J. Kubisz), współczesnego ujęcia myśli dziewiętnastowiecznego francuskiego ekonomisty Fryderyka Bastiata (Jan Lewiński), a także związków pomiędzy IQ i PKB (Juliusz Jabłecki) oraz wpływu Światowej Organizacji Handlu na gospodarkę (Oskar Filipowski).

Tom kończą 2 sprawozdania: z działalności naukowej Koła Doktryn Politycznych i Prawnych (K. Kulecka) oraz z promocji książki S. Żiżka *Rewolucja u bram* (Pauliny Drewniak i Radosława Radom).

*

W maju 2008 r. ukazał się drugi zeszyt *Studia Erasmiiana Wratislaviensia – Wrocławskich Studiów Erazmiańskich*. Treść zeszytu, którego redaktorami byli Miroslaw Sadowski i Piotr Szymaniec, składa się z: 15 artykułów, 1 recenzji i 3 sprawozdań, a jego myślą przewodnią było odwołanie się do szeroko rozumianej idei państwa. Tom został podzielony na 2 części. Pierwsza to rozważania koncentrujące się wokół prawnych i ekonomicznych aspektów państwa.

Zeszyt otwiera artykuł wybitnego znawcy ustroju i dziejów Śląska prof. Kazimierza Orzechowskiego, który zastanawia się nad terminologicznym meandrami dualizmu władzy. Następnie Piotr Szymaniec analizuje Hegłowski model nowoczesnego państwa, Łukasz Machaj zaś swoje rozważania poświęcił klasycznemu anarchizmowi w XIX w., a zwłaszcza jego stosunkowi do państwa. Z kolei Sebastian Ziembicki zajął się państwem w doktrynie brytyjskiego ruchu robotniczego w pierwszej połowie XIX stulecia. W dalszych rozprawach autorzy analizowali ideę państwa totalnego w koncepcjach Bolesława Piaseckiego (Jacek Srokosz), kwestię informacji i interwencjonizmu państwowego w doktrynie F.A. von Hayeka (Mateusz Machaj), idee federacyjne i autonomiczne w dziejach Rzeczypospolitej Obojga Narodów (Barbara Pawełko) oraz interpretacje Machiavelowskiej *virtu* w poglądach polskich znawców przedmiotu (Paweł Fiktus). Teofil Moskal z kolei (w artykule ogłoszonym w języku niemieckim) uwagę poświęcił bezpieczeństwu finansowemu w aspekcie przeciwdziałania kryzysom bankowym, Iwona Sierpowska natomiast zajęła się zagadnieniem stosunku państwa do pomocy społecznej, a z jej rozważaniami koresponduje tekst Agnieszki Dobek dotyczący zasady pomocniczości w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Następne teksty przynoszą dociekania nad wątpliwymi podstawami ekonomicznymi państwa ekologicznego (Jan Lewiński), „politycznością” prawa stanowionego (Krzysztof Pyclik), demokratyczną koncepcją państwowości (Andrzej Eckhardt, Kamil Eckhardt) oraz parlamentem państwa Izrael (Tomasz Fedorszczak).

Druga część zeszytu to *Miscellanea*, którą otwiera Alicja Kuropatwa recenzją książki Thomasa E. Woodsa *Kościół a wolny rynek*. Kolejne teksty to sprawozdania Radosława Wojtyszyna ze studenckich debat naukowych na temat kary śmierci i społeczeństwa informacyjnego. Tom zamyka sprawozdanie Szymona Wnętrza dotyczące, chyba jednak nieudanej, próby rozwikłania zagadki Gór Sowich.

Do wszystkich opublikowanych artykułów dołączono krótkie streszczenia w języku francuskim i angielskim.

*

W 2008 r. Redakcja i Wydawcy *Wrocławskich Studiów Erazmiańskich – Studia Erasmianna Wratislaviensia* poszerzyli prowadzoną przez siebie ofertę wydawniczą i rozpoczęli cykl publikacji, który nosił będzie miano: *Biblioteca Erasmianna*. Ten nowy cykl wydawniczy obejmował będzie prezentację różnorodnych monografii z dziedziny myśli politycznej i prawnej, prawa konstytucyjnego, filozofii prawa, prawa administracyjnego bądź innych dziedzin prawa, polityki lub myśli społecznej. W ramach *Biblioteca Erasmianna* prezentowane będą zarówno oryginalne monografie współczesnych autorów, jak i publikacje wcześniejsze, trudno dostępne na rynku, ogłoszone przez uczonych polskich bądź zagranicznych.

Jako nr 1 naszej Biblioteki została wydana monografia dra Artura Ławniczaka, adiunkta w Katedrze Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Jego rozprawa, zatytułowana *Ustroje polityczne państw latynoamerykańskich*, jest pierwszym polskim opracowaniem przedstawiającym polityczno-prawne aspekty powstawania i funkcjonowania reżimów sprawujących władzę w Ameryce Łacińskiej na przestrzeni ostatnich dwustu lat. Wysokie walory naukowe prezentowanej monografii docenił (czemu dał wyraz w przedmowie) jeden z najwybitniejszych polskich znawców Ameryki Łacińskiej, prof. dr hab. Krystian Complak. Monografia zawiera streszczenie w języku hiszpańskim i angielskim.

Wszystkie publikacje *Studiów Erazmiańskich* dostępne są w wersji elektronicznej na stronach Biblioteki Cyfrowej Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.

MIROŚLAW SADOWSKI (Wrocław)

V ZJAZD KATEDR PRAWA WYZNANIOWEGO: „BILATERALIZM W STOSUNKACH PAŃSTWO – KOŚCIÓŁ”

W dniach 13-15 maja 2008 r. w Krasnobrodzie, sercu Roztocza, odbył się V Zjazd Katedr Prawa Wyznaniowego poświęcony bilateralizmowi w stosunkach państwo – Kościół. Organizatorem zjazdu był Wydział Zamiejscowy Nauk Prawnych i Ekonomicznych (WZNPiE) KUL w Tomaszowie Lubelskim, a wzięli w nim udział przedstawiciele nauki prawa wyznaniowego z większości ośrodków naukowych kraju, m.in. z KUL, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, UMCS czy Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego.

Celem obrad było ukazanie istotnego i żywotnego problemu dwustronności w relacjach państwo – Kościół katolicki, szczególnie w świetle obowiązujących rozwiązań polskiego koncordatu, a także w stosunkach państwo a inne Kościoły i związki wyznaniowe.

Obrady otworzył referatem *Podstawy filozoficzne stosunków państwo – Kościół* ks. prof. Tadeusz Guz, dziekan WZN PiE. Przez wzgląd na dużą liczbę wystąpień obrady zjazdu odbywały się w czterech sekcjach.

W pierwszym dniu zjazdu odbyły się dwie sesje. Pierwsza z nich poświęcona była aspektem filozoficzno-historycznym zasady bilateralizmu, a wystąpienia obejmowały całe spektrum zagadnień, od wspomnianych podstaw filozoficznych relacji państwo – Kościół począwszy poprzez doświadczenia amerykańskie w relacjach państwo – Kościoły czy tworzenie ordynariatów służb mundurowych aż po rozważania dotyczące stosunku władz PRL do Kościoła katolickiego i prób regulacji jego działalności.

Szczególne zainteresowanie uczestników obrad wzbudziły referaty ks. prof. Franciszka Longchamps de Brier z UJ (*Chcieć i rozumieć – przykłady budowania dwustronnych relacji Państwo – Kościół*), ks. prof. Henryka Misztala z KUL (*Komisja Wspólna jako forum bilateralnego dialogu Kościoła i Państwa*) oraz prof. Krzysztofa Krasowskiego z UAM (*Geneza Porozumienia między Rządem RP a Episkopatem Polski z dnia 14 kwietnia 1950 r.*).

Druga sesja obejmowała zagadnienia małżeństwa jako przedmiotu uzgodnień bilateralnych ze szczególnym uwzględnieniem instytucji małżeństwa wyznaniowego. Referaty dotyczyły zarówno jego skutków cywilnoprawnych, jak i trwałości małżeństwa czy też porozumień w tym zakresie zawieranych między związkami wyznaniowymi a państwem. Wiele głosów dyskusyjnych wywołał referat ks. prof. Wojciecha Góralskiego (*Wyższe Seminarium Duchowne w Płocku*) pt. *Instytucja małżeństwa wyznaniowego o skutkach cywilnoprawnych jako wyraz zasady bilateralności w stosunkach państwo-kościelnych w Polsce*.

Drugi dzień obrad objął dwie kolejne sesje. Dotyczyły one zarówno aspektów prawno-porównawczych, jak i współczesnych przejawów bilateralizmu, również w zakresie regulacji spraw majątkowych Kościołów. Cenne spostrzeżenia dla analizy różnorodnych modeli realizowania zasady dwustronności zawierały wystąpienia ks. dra hab. Piotra Stanisza z KUL (*Proceduralne aspekty układowego uregulowania stosunków między państwem a niekatolickimi związkami wyznaniowymi w Republice Włoskiej*), profesora Tadeusza Zielińskiego z Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej (*Elementy bilateralizmu w brytyjskim modelu stosunków państwo – wspólnoty religijne*) oraz ks. dra hab. Jana Krajczyńskiego z UKSW (*Polityka konkordatowa Konfederacji Helweckiej*).

W sumie wygłoszono 23 referaty, które wywołały gorące dyskusje uczestników zarówno w trakcie sesji, jak i w kuluarach.

Kolejny zjazd katedr prawa wyznaniowego odbędzie się w 2009 r., a jego organizatorem będzie Uniwersytet Opolski.

MAKSYMILIAN STANULEWICZ (Poznań)

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE DRA MACIEJA MARSZAŁA

W dniu 15 października 2007 r. odbyło się na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego kolokwium habilitacyjne dra Macieja Marszała, adiunkta w Katedrze Doktryn Politycznych i Prawnych UWr.

Podstawą przewodu habilitacyjnego była rozprawa pt. *Włoski faszyzm w polskiej myśli politycznej i prawnej 1922-1939* (Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007, ss. 392). Recenzentami w przewodzie byli profesorowie: Jan Baszkiewicz (PAN), Marek Maciejewski (UWr.), Ryszard Małajny (UŚI) i Bogdan Szlachta (UJ).

Po przeprowadzeniu kolokwium i wysłuchaniu wykładu habilitanta Rada Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego nadała drowi Maciejowi Marszałowi stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie historii doktryn politycznych i prawnych.

ŁUKASZ MACHAJ (Wrocław)

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE DRA ANDRZEJA GACY

Dnia 18 marca 2008 r. odbyło się posiedzenie Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, poświęcone kolokwium habilitacyjnemu dra Andrzeja Gacy, starszego wykładowcy w Katedrze Powszechnej Historii Państwa i Prawa WPiA UMK.

Podstawą kolokwium była rozprawa pt. *Prawo jutlandzkie Waldemara II (Jyskie Lov) z 1241 roku*, opublikowana w Wydawnictwie UMK. Rada Wydziału Prawa i Administracji UMK powołała dwóch recenzentów w osobach prof. dr hab. Marii Katarzyny Sójki-Zielińskiej (UW) i dr hab. Krystyny Kamińskiej, prof. UMK. Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów Naukowych wskazała dwóch pozostałych, w osobach prof. dra hab. Tadeusza Maciejewskiego (UGd) i prof. dra hab. Henryka Olszewskiego (UAM). Habilitant wygłosił wykład pt. *Prawo islamu – jego geneza, podstawowe instytucje i współczesne reminiscencje*.

Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika podjęła jednoznacznie dwie uchwały: uchwałę w sprawie przyjęcia kolokwium habilitacyjnego oraz uchwałę o nadaniu drowi Andrzejowi Gacy stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie historii prawa.

ANNA MARIA FALKOWSKA (Toruń)

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE DRA JERZEGO W. OCHMAŃSKIEGO

Dnia 26 lutego 2008 r. odbyło się przed Radą Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu kolokwium habilitacyjne dra Jerzego W. Ochmańskiego, adiunkta w Katedrze Historii Doktryn Politycznych i Prawnych i Filozofii Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Podstawą przewodni habilitacyjnego była rozprawa pt. *Administracja świadcząca. Kształtowanie się idei organizatorskiej funkcji państwa w Polsce Ludowej (1944-1989)* (Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2006, ss. 268).

Recenzentami rozprawy habilitacyjnej byli profesorowie: Michał Kulesza (UW), Jerzy Malec (Krakowska Wyższa Szkoła im. A.F. Modrzewskiego), Marek Maciejewski (UWr.) i Maria Zmierzak (UAM). Habilitant wygłosił wykład pt. *Hans Kelsen. Jurysta stulecia w poszukiwaniu lex fundamentalis*.

Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu nadała drowi Jerzemu W. Ochmańskiemu stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych.

MICHAŁ URBAŃCZYK (Poznań)

KOLOKWIUM HABILITACYJNE DRA ANDRZEJA WRZYSZCZA

W dniu 26 czerwca 2008 r. odbyło się posiedzenie Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, poświęcone zakończeniu przewodu habilitacyjnego dra Andrzeja Wrzyszcza, adiunkta w Katedrze Historii Państwa i Prawa WPiA UMCS.

Podstawą kolokwium była rozprawa pt. *Okupacyjne sądownictwo niemieckie w Generalnym Gubernatorstwie 1939-1945. Organizacja i funkcjonowanie* (Wydawnictwo UMCS, Lublin 2008, ss. 427). Recenzentami w postępowaniu byli: prof. zw. dr hab. Artur Korobowicz (UMCS), prof. zw. dr hab. Adam Lityński (UŚ), prof. zw. dr hab. Tadeusz Maciejewski (UGd.) i prof. dr hab. Krzysztof Krasowski (UAM). Habilitant wygłosił wykład pt. *Prawa fundamentalne Rzeczypospolitej szlacheckiej*.

Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie podjęła uchwałę o nadaniu drowi Andrzejowi Wrzyszczowi stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie historii ustroju i prawa.

ARKADIUSZ BEREZA (Lublin)

OBRONA PRACY DOKTORSKIEJ MGR ANNY FERMUS

Dnia 12 maja 2008 r. odbyła się przed Komisją Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie publiczna obrona pracy doktorskiej mgr Anny Fermus, asystentki w Katedrze Historii Państwa i Prawa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Przedmiotem obrony była rozprawa pt. *Towarzystwo Kredytowe miasta Lublina w latach 1885-1915*. Promotorem w przewodzie był prof. dr hab. Artur Korobowicz, recenzentami zaś dr hab. Dorota Malec prof. nadzw. (UJ) i prof. dr hab. Wojciech Witkowski (UMCS).

Komisja przyjęła obronę doktoratu i postanowiła wystąpić do Rady Wydziału o nadanie doktorantce stopnia doktora nauk prawnych. Dnia 14 maja 2008 r. Rada Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie podjęła uchwałę o nadaniu mgr Annie Fermus stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

IWONA SZPRINGER (Lublin)

